

Курбас умер 15 ноября 1942 г. в возрасте 55 лет от кровоизлияния в мозг). Место расстрела и место захоронения выяснить не удалось.

В 1957 г. В. Н. Чистякова получила извещение: «Определением Военного трибунала Северного военного округа от 31 января 1957 года дело ... вашего мужа – Курбаса Александра Степановича ... прекращено из-за отсутствия состава преступления». А немного спустя она получила справку из Харьковского областного суда: «Дело по обвинению Курбаса Александра Степановича пересмотрено Президиумом Харьковского областного суда 19 апреля 1957 года. Постановление Судебной тройки при Коллегии ГПУ СССР от 9 апреля 1934 года относительно Курбаса А. С. аннулировано ...».

Таким образом, была восстановлена историческая справедливость. Выдающегося украинского режиссёра реабилитировали посмертно. Для сегодняшнего поколения молодых людей Лесь Курбас – не только творец и гениальный представитель украинского искусства, но и пример негибаемого характера, духовного величия и благородства.

Леонова К.
НТУ «ХПИ»

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Сталінсько-більшовицький режим об'єктивно продовжив справу форсованої індустріалізації та забезпечив прискорене входження країни в індустріальне суспільство. «Ми відстали від передових країн на 50–100 років. Ми повинні пробігти цю відстань за десять років. Або ми зробимо це, або нас зімнуть», – говорив Сталін у доповіді 1931 р.

Господарство в цілому перебувало на доіндустріальній стадії розвитку, тому XIV з'їзд ВКП(б) у грудні 1925 р. проголосив курс на індустріалізацію, основними цілями якої в СРСР було: 1) забезпечення економічної самостійності й незалежності СРСР; 2) ліквідація техніко-економічної відсталості країни, модернізація промисловості; 3) створення технічної бази для модернізації сільського господарства; 4) розвиток нових галузей промисловості; 5) зміцнення обороноздатності країни, створення військово-промислового комплексу.

Головними джерелами накопичення коштів для індустріалізації стали: «перекачування» коштів із села в місто; збільшення прямих і непрямих податків; внутрішні позики; розширення продажу горілки; збільшення вивозу за кордон нафти, лісу, хутра та хліба; неоплачена праця робітників й особливо селян; експлуатації багатьох мільйонів в'язнів ГУЛАГу; надвисокі темпи індустріалізації, які керівництво СРСР пояснювало потребою зміцнення обороноздатності країни перед збільшуваною зовнішньою загрозою. Тому першочергова увага приділялася розвитку підприємств воєнного призначення, мілітаризації економіки, нарощуванню військового потенціалу СРСР. Так, на 1 січня 1932 р. у РККА нараховувалося 1 446 танків і 213 бронеавтомобілі, а на 1 січня 1934 р. – 7 574 танки і 326 бронеавтомобілів – більше, ніж в арміях Великобританії, Франції та нацистської Німеччини, разом узятих.

Унаслідок таких дій у роки довоєнних п'ятирічок у надто тяжких умовах тоталітарного режиму трудящі України створили могутню індустріальну базу, що за деякими показниками вивела державу на рівень економічно розвинутих країн світу. Почали давати промислову продукцію гіганти металургії: «Запоріжсталь», «Азовсталь» і «Криворіжсталь». Стали до ладу Краматорський машинобудівний, Луганський паровозобудівний, Макіївський, Дніпродзержинський та інші металургійні заводи. Кількість промислових підприємств за роки довоєнних п'ятирічок зросла в 11 разів. В Україні було побудовано 100 нових шахт. А найголовніше – республіка стала важливою металургійною, вугільною, машинобудівною базою Радянського Союзу. УРСР випередила за рівнем розвитку галузей важкої промисловості деякі західноєвропейські країни. Вона перебувала на другому місці в Європі (після Німеччини) за виплавленням чавуну, четверте місце у світі – за видобутком вугілля. За виробництвом металу і машин республіка випередила Францію та Італію, наздоганяла Велику Британію. За роки перших п'ятирічок удвічі зросла чисельність робітників. У 1930-ті рр. сформувалися національні українські робітничий клас і технічна інтелігенція.

Отже, індустріалізація призвела до колосальних зрушень. За роки перших п'ятирічок різко підвищився економічний рівень СРСР. Було створено сучасну важку промисловість. Незважаючи на величезні витрати, відсо-

ток щорічного приросту виробництва в середньому становив від 10 до 16 %, що було набагато вище, ніж у розвинених капіталістичних країнах. До кінця 1930-х рр. СРСР став однією з небагатьох країн, здатних виробляти будь-який вид промислової продукції, доступної в той час людству. Країна справді здобула економічну незалежність і самостійність.

Черняк Д.
ХНУРЕ

ХАРАКТЕР ОСНОВНИХ ОБВИНУВАЧЕНЬ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ РЕПРЕСІЙ У 1937–1938 рр.

Уже виповнилося 75 років від початку масових політичних репресій у СРСР. 1937 і 1938 рр. увійшли в історію як роки масового терору, названі пізніше «великою чисткою», здійсненою органами НКВС СРСР під керівництвом правлячої партії. Сьогодні цей період потребує значної уваги істориків.

Мета цієї роботи – з'ясувати характер типових обвинувачень під час проведення репресій 1937–1938 рр.

Характер обвинувачень був одним із найважливіших чинників, що визначав реальну спрямованість репресій. Це питання також є принциповим у плані з'ясування мотивації дій органів держбезпеки, що «притягали» й «розкручували» людей, які становили певну або уявну загрозу владі. Згідно із тодішнім чинним законодавством, обвинувачення щодо заарештованих слід було визначати статтями Кримінального кодексу. У практиці ж радянської каральної системи 1930-х рр. користувалися відомчим підходом.

За специфічно-професійною термінологією органів державної безпеки фіксували обвинувачення:

1) «за політичним забарвленням». Тут були такі формулювання: а) належність до антирадянських політичних партій (троцькісти, праві, меншовики, анархісти, есери, кадети, монархісти тощо); б) «членство» в контрреволюційних буржуазних націоналістичних організаціях (українських, білоруських, вірменсько-дашнацьких, єврейсько-сіоністських, тю-